

BİR HİCİV ÖRNEĞİ: TARZİ’NİN ZİLLE-NÂMESİ

Yard. Doç. Dr. Bekir ÇINAR*

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, 17. yüzyılda yazılmış ve sahibi tartışmalı olan Zille-nâme adlı edebî eserin hangi şaire ait olduğunu tespit etmek ve eseri transkribe etmektir.

Bu çalışmada devrin önemli biyografik eserleri incelenerek Tarzî hakkında kısa bilgiler verilmiş, çıkan sonuçtan hareketle eserin şairi belirlenmeye çalışılmıştır. Yazma halinde bulunan eser, çeviri yazı işaretleriyle verilmiş ve kısa bir inceleme yapılmıştır. Böylece bazı edebiyat tarihi kitaplarında, eser hakkındaki yanlış kanaat giderilmeye çalışılmış ve eser bilim alemine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarzî, Tıflî, Zille-nâme, hiciv, klasik Türk şiiri

An Example Satire: The Zille-nâme of Tarzî

ABSTRACT: The purpose of this study is to establish the identity of the real poet of a 17 th century literary work of art, titled “Zille-name” and to transcribe it to the present day Turkish, due to the controversy over the authorship of this work of art which concerns two poets.

In this study, by a thorough investigation of significant biographical works of the era, a brief information concerning Tarzi has been supplied; and consequently, an attempt has been made to identify the real poet. Besides this, the literary work of art in manuscript form has been transcribed to the present day Turkish and has been examined. Thus, eliminating any incorrect interpretation that appeared in certain books on history of literature, it has been introduced to the world of science.

Key words: Tarzi, Tıflî, Zille-name, satire, classical Turkish poetry

I. Zille-nâmenin Şairi

Kaynaklarda aşağıda tam metnini verdiğimiz Zille-nâme’nin, hangi Tarzî’ye ait olduğu kesin olarak belirtilmemiştir. Fuad Köprülü, “*hezl-âmez*

*Niğde Üni. Eğitim Fak. Türkçe Eğitimi Böl., **El-mek:** bcinar67 @gmail.com

(*alay edici*)” mahiyetteki bu Zille-nâme’yi, “*garîp ve tetkike değer*” bulmakta (KÖPRÜLÜ, 1999: 399) ve Eski Zağralı Tarzî Mehmed Çelebi’nin “gûya Tıflî’nin lisânından, acîb ve garîb ibârat ile Vasıyyet-nâme ve Zille-nâme adlı iki manzume yazdığını” (KÖPRÜLÜ, 1988: 234) belirtmektedir¹.

Nâil Tuman, Tarzî maddesinde; Tarzî’nin Zağralı olup H.1070 / M.1659-1660’da vefât ettiğini belirterek “Mucîb ve Safâyî’nin Vasıyyet-nâme ünvanlı manzumeyi buna (bu Tarzî’ye) mâl etmeleri ve Safâî’nin vefât tarihini H.1072 göstermesi yanlıştır” demektedir (TUMAN, 2001:587).

Müstakimzâde ise, Tarzî için “*mahlas Muhammed el Gazi bi Rûmî erraha’l Hamdî rihletühü bi kavlihî bi’l Fârisiyyeti fevt şod Tarzî bilâdîdehü 1072 li dîvânî ve Vasıyyetihi Tıflî*” (Müstakimzâde, yz, 2000:301) diyerek, Tıflînin vasıyyeti ve divanında Hamdî’nin Farsça olarak (H.1072/M.1661) tarihini düştüğünü belirterek bu Vasıyyetnâme’yi Tıflî’nin eseri olarak takdim etmekte ise de bu eserin İstanbullu Tarzî’ye ait olduğunu bir başka makalemizde belirtmişik². Zillenâme adlı eser dil, üslûp ve tarz bakımından bu Vasıyyet-nâme’ye çok benzemekte ve aynı şairin kaleminden çıktığı izlenimini vermektedir.

Agâh Sırrı Levend mizah ve hicivden bahsederken Nef’î’nin Sihâm-ı Kaza’sı, Bahâî, Küfrî, Havaî, Tıflî, Tarzî, Tırsî ve Sürûrî’nin divanlarının müstehcen ifadelerle dolu olduğunu, bu şiirlerin en hafifinin bile yüz kızarmadan okunamayacağını belirtmiştir (LEVEND, 1988:151).

Fuad Köprülü’nün, Eski Zağralı Tarzî Mehmed Çelebi’nin gûya Tıflî lisânından, Vasıyyet-nâme ve Zille-nâme adlı iki manzume yazdığını belirttiği bu manzumeler, yanlış anlaşılmaya mahal bırakmadan yorumlanmalı, yani bu eserlerin Tarzî’ye ait olduğu hükmüne varılmalıdır.

Zille-nâme adlı bu manzumenin başlığı, Nuruosmaniye Kütüphanesi, Nu: 4967 nüshasında **Zille-nâme-i Tarzî** şeklinde verilmiştir. Eserin sonunda şair, Tarzî mahlasını kullanmıştır. Safâyî’nin bu eseri Tıflî’ye mal etmesini, devrin Tarzî’den bahseden diğer tezkirecileri ittifakla yanlış bulmaktadırlar. Ancak bu Tarzî, Eski Zağralı Tarzî mi; yoksa İstanbullu Tarzî midir?

Mucîb, tezkiresinin Tarzî-i Diğer başlığında “*Tıflî lisânından meşhur olan Vasıyyet-nâme bunlaruñ nazmıdır*” demektedir. Mucîb, eserinde bu Tarzî’nin, Sultan Murad’ın nişân-ı tîrine (ok nişânına) tarih düştüğünü ve Hamdî’nin Tarzî’nin ölüm tarihi için düştüğü tarihi delil göstermekte, Zağralı Tarzî’den ise farklı başlıkta bahsetmektedir (Mucîb, yz. T.Y. 4965: v.290 b). Mucîb’in bahsettiği bu Tarzî, kanaatimizce İstanbullu Tarzî olmalıdır.

¹ Ayrıca bkz. Mehmed Şeyhî, **Şakaik-i Numaniye ve Zeyilleri Vâkâyi’ül Fudalâ**, Haz.Abdülkadir Özcan, Çağrı Yay., İstanbul 1989, s. 677.

² Bkz.Bekir ÇINAR “*Türk Edebiyatında Vasıyyet-nâmeler ve İki Şair (Tıflî/Tarzî) Arasında Kalan Bir Bir Vasıyyet-nâme*”, **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, The journal of turkish cultural Studie**, S.9, İstanbul 2003, s.115-140.

Rıza, Tarzî (Zağralı Mehmed Efendi) başlığında “*eşâr-ı dil-pezîri âsî-kâne ve güftâr-ı bî-nazîri sâdıkkâne...dir*” (Rıza, 1312: 65) diyerek onun gönül okşayıcı şiirlerinin âşıkâne ve emsalsiz sözlerinin samimi olduğunu belirtmektedir. Ancak her iki tezkirede de Tarzî'nin aşağıdaki matla beyitli gazeli örnek verildiğinden bir çelişki görülmektedir.³

Bu bezm-i mahabbetde bu dem hem-dem-i ışkız

Bî-gâne kıyâs itme bizi mahrem-i ışkız

Rıza Tezkiresi'nde bir başka Tarzî'den ise “*şuarâ-yı zevî'l-itibârdan şöhret-şîâr kimesnedir. Eş'ârı hûb güftârı lâ-nazîrdür*” (Rıza,1312: 66.) şeklinde bahsedilerek, onun itibar sahibi şairlerden şöhreti belli bir kimse olup, şiirlerinin güzel ve sözünün benzersiz olduğu belirtilmektedir. Yukarıda matla beyti verilen gazel, Mucîb ve Nail Tuman'ın görüşüne göre Zağralı Tarzî'nindir.

İsmail Belîğ ise tezkiresinde Tarzî için; “*Rumeli Kuzâtından Mehmed Efendi. Bin yetmiş iki senesinde hâl-i hayâtı tarz-ı âher oldu. Fevtine Hamdî'nün târihidür*” (Abdulkadiroğlu, 1985: 290) demektedir. Nâil Tuman da diğer bir Tarzî'den, İstanbullu Tarzî şeklinde bahsetmekte, vefâtını H.1072 (M.1662) olarak göstermekte ve ölüm tarihine Hamdî'nin düştüğü tarihi delil göstermektedir (TUMAN, 2001:587). Ayrıca Belîğ ve Nail Tuman İstanbullu Tarzî'nin şiiri için aşağıdaki örnekleri vermektedirler:

Rikâb-âsa eger öpmek dilersen pây-ı dildârı

Yolında irtikâb eyle asılmayı basılmayı

Tarzî Mesîh işitse o dil-keş tekellümü

Rûh-ı kelâm-ı pâküne cânı revân ider

İsmail Belîğ, Müstakimzâde, Mucîb ve Nâil Tuman'ın Tarzî için verdiği bilgiler, ölüm tarihlerinin H.1072 (M.1662) olması ve Hamdî'nin tarih düşmesi gibi bilgileri ihtiva etmesi bakımından örtüşmektedir.

Belîğ, Müstakimzâde, Mucîb ve Nâil Tuman'nın bahsettikleri, - Hamdî'nin tarih düştüğü- ortak şair İstanbullu Tarzî Mehmed Efendi'dir (ö.H.1072 / M.1662). Safâî dışında hiçbir tezkireci bu Zille-nâmenin Zağralı Tarzî'ye ait olduğunu belirtmemektedir. Mucîb ve Nâil Tuman ise Safâî'nin bu görüşünün yanlış olduğunu açıkça belirtmektedirler. Yukarıdaki bilgilerin ışığında, Zillenâme, İstanbullu Tarzî'nindir diyebiliriz.

II. Eserin Şekil, Tür, İfâde ve Muhteva Bakımdan Bazı Husûsiyetleri

Zille (zillet), çeşitli kaynaklarda; “âdilik, bayağılık, birini hakir görme, onur kırma” (JUNKER,1968:342); “alçaklık, kaltaklık” (WEHR, 1977:280); “ucuzluk, değersizlik, saygısızlık, itibarsızlık” (MENİNSKİ, 2000:1239;

³ (Tuhfe-i Nâilî'de de Eski Zağralı Tarzî için aynı matlalı gazel örnek verilmiştir. Bkz. Mehmed Nâil TUMAN, 2001: C.II, s.587.)

“hakirlik, horluk, aşağılık” (DEVELLİOĞLU, 1995: 1187) şeklinde tanımlanmaktadır. Zille-nâme ise, zille tarzında yazılmış kitap, mecmua demektir.

Zille-nâme'nin Nurosmaniye nüshası 97 beyittir. Kasîde tarzındadır. Bahr-i müctesin *Mefâ'ilün / fe'ilâtün / Mefâ'ilün / fe'ilün* kalıbıyla yazılmıştır.

Zille-nâme hiciv türünde bir eser olarak değerlendirilebilir. Hiciv, “bir kişiyi şiir veya nesir yoluyla yerme”; “edebiyatta, biriyle şiir yoluyla alay etme, şiir yoluyla birini gülünç hale koyma, yerme anlamında kullanılır” (AKKUŞ:1998:20).Günümüz Türkçe'sinde hiciv, yergi terimiyle karşılanmakta, daha çok şiir türünde, bir kişinin şerefini lekeleme rezil etme kusurudur (AKKUŞ:1998: 21). Hiciv türünün *alay*, *küçümseme* mi yoksa eleştirme anlamında mı değerlendirileceği bazı problemleri içerse de mizah ve yergi arasında gidip gelen örnekler içermektedir (AKKUŞ:1998:22). “Hicvin malzemesi alay, kötüleme, tahkir ve müstehcenliğe varan kaba küfürlerdir. Hiciv metinlerinde olabildiğince bayağı, kaba saba benzetmelerle hedef alınan kişi yerilir, şerefiyle oynanır, olabildiğince zarar vermeye çalışılır. Hicve en çok yakınlaşan tür, kaba şaka ve istihzalara yer veren hezl ve hezliyattır (AKKUŞ:1998:85). Hezlin nükte ve alay esasından uzaklaşarak kaba saba ifadelerle dolu bir sövgü niteliğine büründüğü gerçeğinden hareketle hicv ve hezl başlığını taşımalarına karşılık her iki türü de temsil eden örnekler de vardır (AKKUŞ:1998:85).

Hezl, başkalarını kırma amacı olmaksızın şaka, alay veya latîfe yapma anlamının yanı sıra, tanınmış ciddi bir şiirin ölçüsü ve kafiyesi örnek alınarak latife üslubunda yazılan nazire şiirlerdir (AKKUŞ:1998:24). Hezl türünde yazılmış eserlerin mübalağalı anlatımda hicivle benzeştiği görülür (AKKUŞ:1998:25). Edeb dairesinden çıkmamak kaydıyla hezl tarzında nazire yazmak makbul sayılmıştır. Hezilde amaç şaka yoluyla uslandırıcı bir etki oluşturmaktır (AKKUŞ:1998: 26).

Fuad Köprülü'nün hezl-âmez [şaka ile karışık (söz)] olarak nitelendiği bu eserde, şaka ve latife yollu bir söyleyişten çok; yer yer küfre varan ve yaralayıcı ifadeler içeren bir söyleyiş vardır. On altıncı yüzyıldan itibaren kişileri hedef alan yergi sayısının arttığı, on yedinci yüzyıldan sonra ise iyice yaygınlaştığı görülür.

Zille-nâme'nin tamamı dikkate alındığında hiciv (yergi) türünde yazıldığı söylenebilir.

Eser, mahiyeti itibariyle ve müellifinin nazım gücü bakımından çok iddialı sayılmaz. Ancak bu hüküm şairin vezne, dile ve kafiyeye hâkim olmadığı anlamına gelmez. Zille-nâme'nin dili bazı beyitler müstesna tutulursa külfetlidir. Ancak aşağıda sunduğumuz birkaç beyitte yer yer sadelik göze çarpar.

Virirdi mâ-melekin yüz görümlüğü dāmād
25

Ne zille birdür anuñ zevki ikiye çıkmaz
Olunsa lezzet-i ' âlem birer birer ta' dād
89

Ne şūşeden haberim var ne şūşe kārımdır
Bu cürmi ' âkıl olan eylemez baña isnād
93

Göreydi n'eylediğin kûne-kîr-i hûn-rîzüm
Eline neşter alamazdı bir dağî feşşād
Şair, yer yer tekrarlar başvurmuştur.
6

Ne zille anda görürdi *cihân cihân* ' âlem
Sikender âyine-veş eyleseydi piş-nihād
25

Ne zille birdür anuñ zevki ikiye çıkmaz
Olunsa lezzet-i ' âlem *birer birer* ta' dād

Bazı beyitlerde deyimlere de rastlanır.

12

Yazınca resmini dībāce-i ' arūsāne

Virirdi mâ-melekin *yüz görümlüğü* dāmād

Eserde devrin sosyal hayatı ile ilgili bazı bilgiler bulmak da mümkündür. Şair bir beyitte İstanbul'un ihtişamından ve Bağdat'tan bahsetmiştir.

82

Be-ihtişām-ı muhādım-i şehri *İstanbul*

Be-iştihār-ı gülābî-i şahibü'l- irşād

73

Be-halt-ı hāzret-i maḥdüm şerā'î-i maḥrûm

Ki yoḡdur ancılayın ṭurfe ḡaşmer-i *Bagdād*

Zille-nâme'de dönemin pek çok şair, yazar ve din adamına açıkça bir sataşma vardır. Bu kişiler bir veya birkaç beyitle açıkça hicvedilmiştir. Bunlardan en dikkate değer olanları Nef'î, Fâizî, Tıflî ve Riyâzî hakkında söylenmiş olan sözlerdir.

17. yüzyılın hiciv ve kaside üstadı Nef'î, şu sözlerle hicvedilir:

31

Ne zarṭa vaşf idemez biñ ḡaşide ṭarḡ itse

Hezār kûşiş [ü] sa'y ile *Nef'î*-i üstād

Tarzî'nin "üstād Nef'î pek çok çalışıp çabalamasıyla binlerce kaside tertip etse yellenmeden başka bir şey değildir" diyerek Nef'î'yi dahi hicvetmesi ilginçtir.

17. yüzyılda daha çok meddahlığı ile ün yapmış, IV. Murad'ın nedimi olan ve aynı zamanda şehnâme-hân olan Tıflî'yi, aşağıdaki beyitte "bilgi

vesilesi olan şehnâmesi ile kafiyeli terimler ihsan eden bir ırgat (hamal)” olarak nitelendirilmektedir:

68

Be-şâh-nâme-i mücib-i dâniş-i *Tıflî*

Be-ıştılâh-ı mucaffâ-yı bahşî-i ırgâd

Aşağıdaki beyitte Tarzî, “her ne kadar temiz etek (namusluluk) iddiasında olsa da hususiyetle eşek Faizî o zemetmeye şahittir” diyerek Fâizî’ye eşek diye hitâb etmiştir:

55

Nedür bu mertebe da‘vî-i pāk- dāmānî

Ale’l-ħuşûş o levme *Fâ‘izî*-i ħar işhād

Eser hiciv türünde yazılmış ve bazen bu alaylı ifâdeler, yüz kızartacak derecede aşırı müstehcenliğe de kaçmaktadır. Bu beyitlerin beyit numaraları verilerek yetinilecektir. 45, 47, 48, 49, 50, 52, 66, 76, 96... numaralı beyitler bu mahiyettedir.

III. Sonuç:

Sonuç itibariyle Zille-nâme, yukarıda belirtildiği üzere İstanbullu Tarzî’nindir. Eser hiciv türünde ve kasîde tarzındadır. İfadeler alay edici mahiyette olup, yer yer yüz kızartacak derecede müstehcenliğe de kaçmaktadır. Ayrıca Agâh Sırrı Levend Türk Edebiyatı Tarihi (1988:151) adlı eserinde, **gölmece** ve **yergi** başlığı altında Nef’î, Sürûrî, Tıflî, Tarzî, Tırsî’nin şiirlerinin müstehcen ifâdelerle dolu olduğunu belirtmektedir. Tam metnini verdiğimiz Zille-nâme’de müstehcen ifadeler vardır. Agâh Sırrı Levend bu hükmü, bu Zille-nâme’yi dikkate alarak vermişse; bu hükmün Tıflî için doğru kabul edilmesi mümkün görülmemektedir. Çünkü bu Zille-nâme Tıflî’nin değildir. Ayrıca Tıflî Divân’ı incelendiğinde müstehcen sayılabilecek ifadelerin bulunmadığı görülecektir.⁴ Bu manzumenin edebî yönden fazla bir hususiyeti olmasa da dönemin sosyal hayatı, bazı önemli şahsiyetleri hakkında kısmen bilgi vermesi bakımından ve klasik edebiyatımızda örnekleri çok fazla olmayan bir hiciv örneği olarak önemli adde dileyebilir.

Eserin tam metni şöyledir:

⁴ Bkz. Bekir ÇINAR, *Tıflî Ahmed Çelebi, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2000.

IV. METİN

ZİLLE-NÂME-İ TARZÎ ÇELEBİ⁵

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / Mefâ'ilün / fe'ilün

1

Nedür bu zille-i billür pāk-i şāf nejād
Ki zevk-i Larkı virür uqde-i derūna gūşād

2

Ne zille ta' ne-zen-i günbed-i sipihr-i bülend
Ne zille ḥānde-kün-i kaşr-ı çarḥ-ı süst-nihād

3

Ne zille tūde-i gül-berg-i gülşen-i iḡlām
Ne zille pūşte-i sīmīn-i vādi-yi ifsād

4

Ne zille kaşr-ı Ḥavarnaq-nişān-ı şehvārī
Ne zille şāh-nişīn-i sarāy-ı Lark-ābād

5

Ne zille khand-ı zi şebbūş-gīr-i 'uryān-ten
Ne zille tāk-ı zer-endūd-ı Erdşīr-i Kubād

6

Ne zille anda görürdi cihān cihān 'ālem
Sikender āyīne-veş eyleseydi piş-nihād

7

Ne zille ḥ'āce-i bāzār-ı şehvet-i tevkān
Virürdi naqd-i revānın eger olaydı mezād

8

Ne zille nisbet olunmaz āna metānetde
Esās-ı mūmteni' illā ne üss-i Kaşr-ı Dād

9

Ne zille vāşıl olan 'āşīka ba'īd olmaz
İderse farḥ-ı şafādan vuḳū'ın istib'ād

10

Ne zille nāzūk-i nerm-i laṭīf iken eyler
Kemāl-i ḥāşıyeti zāt-ı mihr-i zī pūlād

11

Ne zille resmini meşşāta-i külāle-i zār
İdinse ḥāṭıra ber-vefḳ-i ḥāṭır-ı nā-şād

12

Yazınca resmini dībāce-i 'arūsāne
Virirdi mā-melekin yüz görümlüğü dāmād

⁵ Bu eser **Nuruosmaniye Kütüphanesi 4967** numaralı mecmua esas alınarak incelenmiştir. Eserin başka nüshası bulunamamıştır.

13

Ne zille bir küre-i nârdur harâretde
Girince gülle-i engîz olur mişâl-i remâd

14

Harâreti o kadar şu' le-sûz kim meşelâ
Aña göre küre-i zemherir der-miķâd

15

Ne zille levha-i mecmû' a-i günehkârı
Ki zevķ-i seyri ider fi' limüñ gamını neşâd

16

Ne zille çıkmaz aña çıntıyân murâd üzre
Bu atlas-ı felek-i âsmâni-i bi-ķâd

17

Ne zille sâlik-i güm-kerde-râhı iglâma
Şikâf-ı dil-keşidür reh-nümâ-yı semt-i Kubbâd

18

Ne zille anda olan şafveti eger görse
Olurdı reşkile şad-pâre şîşe-i âķnâd

19

Ne zille can [u] gönülden olurdı meftûmı
Göreydi kıt' a-i mergûbesini Mîr ü ' İmâd

20

Ne zille calķ-zenân-ı taħayyül-i şeb [ü] rûz
Zamân-ı haşre dek eyler esir-i derd-nihâd

21

Ne zille hoķķa-i tiryâk-i ef' i-i mehraz
Ne zille mâye-i terkibi ķimyâ-yı nesâd

22

Ne zille cünbiş-i tākât-rübâ-yı ' işve-geri
Vücüd-i aşık-ı bi-tâba mâye-i ircâd

23

Ne zille pertev-i ' âlem- fûrûzı câ' izdür
Fetil-i şem' -i şeb-ârâyı eylese iķâd

24

Ne zille zevķ-i vişâline nâ' il olduķca
Mişâl-i ruh diler kim nihân ola ecsâd

25

Ne zille birdür anuñ zevķi ikiye çıkmaz
Olunsa lezzet-i ' âlem birer birer ta' dâd

26

Ne zille mûy-ı dilâviz-i ' anberin-büyü
Demide sünbül-i miskîn-i gülsitân-ı murâd

27

Žiyâsı pertev-i ħurşid-i dehr ile tev'em
Vücûdî beyza-i sîmurğ-ı Kâf ile hem-zâd
28

Olaydı şa' şa' a-efşân-ı leyle-i muzlim
Görürdü râzı dîli mûrî kûr-ı mâder-zâd
29

Olurdu taht-nişîn-i memâlik-i ' âlem
Göreydi ' âlem-i rû'yâda muqlim-i bi-zâd
30

Kemîne zarğa vü nâzûk-teri zuhûr itse
Serây-ı şeş-ciheti pür kıllur şadâ-yı icâd
31

Ne zarğa vaşf idemez biñ kaşide tarh itse
Hezâr küşîş[ü] sa'y ile Nef'î-i üstâd
32

Ne zarğa heybet-i vaşfını idemez taşvîr
Kemâl-i diğğat-i tām ile fi'l-meşel Behzâd
33

Ne zarğa velvele-endâz-ı kûbbe-i eflāk
Ne zarğa küngüre-pîrâ-yı kaşr-ı seb' -i Şeddâd
34

Ne zarğa lahlağa-i micmer-i kevn-i sîmîn
Ne zarğa ' iṭr-ı meşâm aña bir emcâd
35

Ne zarğa bûy-ı pesendide-i dil-ârâsı
Şemîm-i nâfe-i müşkini eyledi berbâd
36

Ne zarğa şıyt [u] şadâsıyla taḫl-ḫâne-i kevn
Revâc-ı debdebe-i kûs-i şâha virdi kesâd
37

Şadâ-yı dil-keş-i ḫâtır-fırîb-i ṭannâzî
Teraḫ-zidâ-yı ṭıbâ' -ı feraḫ-zidâ-yı fu'âd
38

Nesîm-i hoş-nefes-i bâğ-ı kün ki esdikçe
Cihâni pür kıllur âvâze-i mübârek-bâd
39

Olurdu ' âlem-i kevn-i fesâda müşk-efşân
Bulaydı râyiḫa-i ' anberîn-nihâdını bād
40

Şafâ-yı nûkhetine dil-rübûde ' anber-bû
Nevâ-yı ḫûbına dil-dâde nağme-i ' avvâd
41

Yazık degül mi bunuñ gibi zille-i pâki

Si.e yata haşarât-ı erâzil ü azdâd
 42
 Garaż bu mertebe tavşif ü zarfa-i künde
 O hîz ü nâ-ħalefün vaşfin itmedür irâd
 43
 Ne hîz kışşasını yazsa kîlk-i nâdire-senc
 Beyâz-ı şafha-i çarhı tutar vücûd-ı sevâd
 44
 Ne hîz-i kaħbe-i kün-dâdegî vü püştide
 Denilse aña sezâdur güzide-i efrâd
 45
 Ne hîz-i kaħbe-i kün-dâde-i Urûs-çehre
 Ne hîz-i fâhişe-i çim-i püşti-mâder-zâd
 46
 Şeh-i serîr si.iş-i Mustafî-i kûçek kim
 Pür oldı debdebe-i kûs-ı zillesiyle bilâd
 47
 Si.enleriñ nice mümkün hesâbı biñde birin
 Meger mi'ât ü ülûfını idesin ta' dâd
 48
 Kırardı günde biñin iştihâyile şeksiz
 Düzeydi aña demürden eşek si.i ħaddâd
 49
 Çıkardı kendi gö.ünden o.ursa kışşasını
 Cihâne söyledi hep duydu aşinâ ile yâd
 50
 A kaħbeniñ geñizi şüm-ı bî-edeb püşti
 Kanı seniñ gibi ber-hîz-i mübtezel- ecdâd
 51
 Hezâr sencileyin hîz var iken âdem
 İder mi nefsi-şerifini şavsaya mu' tād
 52
 A hîz-i kaħbe kanı zerre deñlü inşâfın
 Tütalım eylemiş ol köhne fâhişe irşâd
 53
 Yazık degül mi Çavuş-zâde gibi ğam-dîde
 Zamân-ı devlet-i ħüsnünde olmaya dil-şâd
 54
 Yegâne mî-dihed a şüm [u] pušta [vü] hîzâ
 Deride zille eyâ küşteni-yi fâhişe-zâd
 55
 Nedür bu mertebe da' vî-i pāk- dāmānī
 Ale'l-ħuşuş o levme Fâ' izî-i ħar işhâd

56

Ne Fâ' izî ki gehî germ olup mecâlisde
Kemâl-i şevk ile dirmiş bunu bilâ isnâd

57

Benüm o cılk-zen-i tîz- dest ü cādū-fen
Ki her nefesde niçe kışşa eylerüm icād

58

Şeh-i memâlik-i cılkum elümdedür 'âlem
Baña müyesser olupdur huşul-i cümle murâd

59

Ṭulū' ı beñzeyemez belki cılk-bāzide
Ki kıanda pençe-i şehbâz kıanda pençe-i hād

60

Dönüp şikâyet edüp çarhda yine dir imiş
Bu kıt' a ile idüp hasb-i hâlini irâd

61

Eğer şehâdeti maqbûl olaydı cılk-zenüñ
Olurdu fırka-i erbâb-ı Şofya nefy-i bilâd

62

Revâdur eyler isem da' vî-i şalâh velî
Bir iki beyt-i kâsem-güne ile istişhâd

63

Be-intihâb-ı hikâyet-i kışşa-i firûz
Ki Fâ' izî-i zarif eyledi anı icād

64

Ne intiḥâb bulırsa zamân ede şöhret
Cihânda kışşa-i Battâl'ı kimse itmeye yâd

65

Ne intiḥâb zebân-ı vuḳû' -ı inşası
Zebân-zen-i fuşahâ'-i ekâbir-i Ekrâd

66

Be-hezl-i uḥtev-i cevri be-çehre-i pendî
Be-ḥûn-ı gülle-i naḥli be-ḍarb-ı poḥ mı murâd

67

Be-şi' ri tâzî-i nâzûk be-ḥamse-i ḥalva
Be-jâj ḥâyi-i matlâ Bahâyi-i naḳḳâd

68

Be-şâh-nâme-i mücib-i dâniş-i Ṭıflî
Be-ıştılâh-ı muḳaffâ-yı baḥşı-i ırḡâd

69

Be-ḥüsn-i gûş-ı Riyâzî be-ḡamze-i çeşmi
Be-pây-ı gec-rev-i eyvâḥı Kâsım-ı nevvâd

70

Be-Bedr-i Bâli-i Müftî-i Sofya kim şeb [ü] rûz
Şütüm-ı şeb-i mevâlidür ol ħara evrâd

71

Be-cirm- tâc-ı kebîr-i İmâm-ı Şehzâde
Be-âstîn- ırâz-ı Mü‘ ezzin-i Şeyyâd

72

Be-şavt-ı nâğme-i cāngâh-ı Bozacı-zâde
Be-ı‘ tiķâd-ı ħaţib-i mücevvid-i ħaddâd

73

Be-ħalt-ı ħâzret-i maħdûm şer‘ i-i maħrûm
Ki yoķdur ancılayın ħurfe ķaşmer-i Bağdâd

74

Be-ħâk-ı merķad-ı pāk- çü Gürciyân-ı selef
Ki anlaruñ ħalefidür Ķoroğlı vü evlâd

75

Be-yâdigârî-i eşrâf-ı hür-ı hür ķarmân
Be-ħod-fürüşî-i ķavm-i diyâr-ı kâfir-bâd

76

Be-herze ħârî-i çingâne tâlîbi ħû kim
Bulınmaz ol köpeğе herze yimede endâd

77

Be-cünbiş-i müje vü ebrüvân-ı ‘Abdu’l-ħâyı
Ki reşķ ider aña ħübân-ı ħallaħ-ı nev-şâd

78

Be-rû-siyâhi-i ķuţb-ı zamâne Ķara Şatır
Be-tîre-baħti-i kâtib siyâhi-i nâ-şâd

79

Be-burun-ı cebeci başı kim odur şimdi
Ķıyâm-ı zille-i Ķayrân şofiyunuza ‘ imâd

80

Nice burun kimisi bir-ķulaklı zurnâdur
Ururdı aña duħül kendi saħre-i a‘ yâd

81

Nice burun kesemez Bî-sütûn gibi anı
Hezâr tişe-i ser-tîz urursa biñ Ferħâd

82

Be-iħtişâm-ı muħâdîm-i şehri-i İstanbul
Be-iştihâr-ı gülâbî-i şâħibü’l- irşâd

83

Be-‘ aşķ-ı şûse-güzârân-ı zümre-i rindân
Be-zühd-i cılķ-ı güzînân-ı fırķa-i zühhâd

84

با ستقوذ پلوریه پاشکیوز پاچوز⁶

Be-şayd-ı māhiy-i lenge be-kūşış-i şayyād
85

Be-lerze-i dem-i larḡ-ı vüçūd-ı hālet-gīr
Be-kūn-fürūş-i-i hīzān-i şofiyunuz ābād
86

Be-zūr-ı nīze-i kīr-i dīrāz-ı zille-şikāf
Ki zerḡın eyleyemez Gīv-i Bījen-i keşvād
87

Be-ḡarḡa-ı yem-i şehvet be-keşti-i gün-gāh
Be-bādbānī-i dāmen ki zartadur āña bād
88

Be-beste-i Solak oḡlu be-şarḡı-i Abdī
Be-zarḡa-i Ḳara Hāfız be-naḡme-i ‘avvād
89

Ne şūşeden hāberim var ne şūşe kārımdır
Bu cūrmi ‘ākıl olan eylemez baña isnād
90

Ben ola tōhmetin Larḡım ki ḡarb-ı kīrim ile
Niçe ḡılıç geñizi itdüm emrime munḡād
91

Öñümde zār-ı zebūndur fidā-yı dilberler
Eger olursa şecā‘ atde Behmen-i Behzād
92

Benüm ki görmeye ger kīr-i gevher-efşānum
Zamāne baḡşım ile eylemezdi terk-i ‘inād
93

Göreydi n’eylediḡin kūne-kīr-i hūn-rīzüm
Eline neşter alamazdı bir daḡı feşşād
94

Sehī-ḡadān-ı şānavber-hırām-ı şeh-r-āşūb
Müdām ḡāmet-i mevzūnını iderler yād
95

Yeter bī-edebāne temeddüh ey Tarzī
Uzatma ḡışşayı besdür bu deñlü baş-ı murād
96

Hemīşe tā bu s.kiş hāne-i mu‘azzamda
Ura biri birine kīri bende vü āzād
97

Budur ümīd ki muḡtac şūşe itmeyeler

⁶ Bu mısra tamamen argodur.

Gürûh-ı zille-perestân-ı dilberân-ı cevâd

KAYNAKÇA

- AKKUŞ, Metin, 1998, **Nef'î ve Sihâm-Kazâ**, Akçağ Yay., Ankara.
- AYNAGÖZ, Pervin, 1988, **Tezkire-i Safâyî, İnceleme, Metin, İndeks**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- BANARLI, Nihat Sami, 1987, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, M.E. Bas., C.I., İstanbul.
- Büyük Türk Klasikleri**, 1986, Ötüken Neşriyat, , C.IV, İstanbul.
- ÇELEBİOĞLU, Âmil, 1998, **Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları**, M.E. Bas., İstanbul.
- ÇINAR, Bekir, 2003 “*Türk Edebiyatında Vasiyet-nâmeler ve İki Şair (Tıflî/Tarzî) Arasında Kalan Bir Bir Vasiyet-nâme*”, **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, The journal of turkish cultural Studie**, S.9, İstanbul, s115-140.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, 1993, **Osmanlıca Türkçe Lügat**, Aydın Kitabevi Yay., Ankara.
- ERTAYLAN, İsmail Hikmet, 1952, **Ahmed-i Dâî Hayatı ve Eserleri**, İstanbul.
- İsmail Beliğ, 1985, **Nuhbetü'l-Asâr Li Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr**, Haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Gazi Üniversitesi Yay., Ankara.
- JUNKER, Heinrich F, and Bozarg ALAVİ, 1968, **Persisch-Deutsches Wörterbuch**, Leipzig
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad, 1988, “*Tıflî Ahmed Çelebi*” **İslam Ansiklopedisi**, ME Bas., İstanbul C.XII.
- , 1999, **Edebiyat Araştırmaları**, TTK Yay., Ankara.
- LEVENT, Agah Sırrı, 1988, **Türk Edebiyatı Tarihi**, TTK Yay., Ankara.
- Mehmed Süreyya, 1996, **Sicill-i Osmanî**, (Haz. Ali Aktan, Abdulkadir Yuvalı, Metin Hülâgu), Sebil Yay., İstanbul.
- MENİNSKİ, Mensnien, 2000, **Lexion Turcico-Arabico-Persicum**, (haz. Mehmet Ölmez), Simurg Yay., C.II., İstanbul.
- Meydan Larousse**, 1986, Meydan Yay., C.XII., İstanbul.
- Mustafa Mucîb Efendi, **Tezkire-i Mucîb**, Nuruosmaniye Ktp., T.Y. 4965.
- NUTKU, Özdemir; 1997, **Meddahlık ve Meddah Hikayeleri**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara.
- PALA, İskender, 1998, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Rıza, 1312, **Tezkire-i Rıza**, Der Saadet İkdâm Matbası.
- Süleyman Faik, **Faik Efendi Mecmuası**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.no.3472.

- Şeyhî Mehmet Efendi, (tarihsiz) **Şakaik-i Numaniye ve Zeyilleri Vekayü'l-Fudala**, (neşre haz. Abdulkadir Özcan), Çağrı yy., C.I., İstanbul.
- TUMAN, Mehmed Nâil; 2001, **Tuhfe-i Nâilî**, (haz. Cemal KURNAZ-Mustafa TATÇI) Bizim Büro Yay., C.II, Ankara.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, 1979, Dergah Yay., C.VIII., İstanbul.
- ULUDAĞ, Süleyman, 1999, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Marifet Yay., İstanbul.
- UNAT, Faik Reşat, 1988, **Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu**, TTK Basımevi, Ankara.
- Yeni Türk Ansiklopedisi**, 1985, Ötüken Yay., C.33., İstanbul.
- WEHR, Hans, 1977, **Arabisches Wörterbuch**, Wesbaden.
- YILMAZ, Kâşif, 2001, **Güftî ve Tezkiretü'ş-Şu'arâsı**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.